

Nr 876

Av fru Wallentheim m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142, med förslag till lag angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, m. m.

(Lika lydande med motion nr 1085 i Andra kammaren)

Stora förbättringar rörande de utvecklingsstördas vård- och undervisningsförhållanden har under senare år genomförts. Avsevärda brister kvarstår dock. Tidigare ansvarssplittring har i princip undanröjts i och med att landstingen övertagit ansvaret för omsorger även av de flerhandikappade och andra komplicerade fall. Vi knyter förhoppningar till denna förändring. Så gör vi också till Kungl. Maj:ts proposition nr 142. Dess förslag till lag rörande omsorg om de utvecklingsstörda syftar genom att skjuta fram kompletterande omsorgsformer till viktiga reformer på detta område.

Alla aktiveringsåtgärder för att bringa fler utvecklingsstörda i sådant skick att de kan arbeta på öppna marknaden och reducera antalet av dem som icke alls kan utföra något produktivt arbete hälsas med tillfredsställelse. Det finns vid sidan om dessa en stor mellangrupp vilkas produktionsinsatser, i varje fall för lång tid, är på ett avgörande sätt beroende av om de erbjudes stöd i skyddade verkstäder eller skyddade utarbeten. Någon divergens mellan vårdområdets företrädare och departementschefen råder icke om att de skyddade arbetsformerna är en huvudfaktor i aktiverings-terapin. Mot bakgrund av detta konstaterande framstår det, enligt motionärernas mening, som inkonsekvent, att departementschefen i ett lagförslag, som innehåller en uppräknning av relevanta omsorgsformer, frångått utredningens (SOU 1966: 9) förslag att i lag fastslå landstingskommuns skyldighet att ordna skyddade verkstäder för de utvecklingsstörda. Departementschefen framför som ett skäl ett konsekvensargument som, enligt vår mening, i stället för att vara negativt, naturligen borde ha haft positiv innebörd. Ett motsvarande åliggande att ordna skyddade verkstäder snarast bör komma till stånd för alla handikappade i överensstämmelse med den arbetspolitiska målsättningen att alla bör ha rätt till arbete efter sina förutsättningar. Argumentet är icke heller bärande eftersom denna omsorgslag för utvecklingsstörda innehåller bestämmelser om att det skall finnas förskolor och daghem för barn, sysselsättningshem för vuxna, vilka icke återfinnes när fråga är om andra handikappade.

All erfarenhet visar — inte minst inom vårdsektorn — att vad som står

i lagtext har betydelse för åtgärdernas inriktning. Det förhållandet, att de mindre produktiva sysselsättningshemmen medtagits i lagtexten men icke de skyddade verkstäderna kan komma att leda till att fördelningen av resurserna icke blir optimal för de utvecklingsstörda, som för utvecklandet av sin produktiva arbetsförmåga behöver placering på skyddad verkstad. I nuvarande lag finns ett åliggande för landstingskommun att anordna och driva arbetshem för psykiskt utvecklingshämmande. Tidigare sysselsättningsrutiner på dessa hem har i flera fall på senare tid börjat omläggas och utvecklas till att bli en skyddad verkstadsrörelse. I stället för att — som skett — utmönstra arbetshemmen ur lagtexten hade man förväntat, att dessa moderna, framgångsrika aktiviseringssträvanden skulle ha bekräftats i propositionen och följts upp genom att i lagen infördes ett åliggande för landstingskommun att ställa platser vid skyddad verkstad icke som en individuell rätt men till de utvecklingsstördas förfogande.

Vi delar utredningens mening om att den skyddade verksamheten i många fall inte kan bedrivas på samma sätt för psykiskt utvecklingshämmande som för andra. Betydelsen av att denna grupp av handikappade bedömes på likvärdigt sätt som de vilka faller under den allmänna arbetsvården föranleder motionärerna att i likhet med utredningen föreslå att statsbidrag utan villkor får utgå till särskilda skyddade verkstäder för utvecklingsstörda.

Propositionen, som, utom en anvisning om intimt samarbete med berörda myndigheter, icke ger någon rekommendation om vilka organ som lämpligen bör driva de skyddade verkstäder som fortsättningsvis kommer att inrättas, öppnar möjligheter att på primärkommunala skolstyrelser, sjukvårds- eller andra styrelser lägga ansvaret för undervisning respektive vård för utvecklingsstörda. Någon mening om att landstingens omsorgsstyrelser (= centralstyrelse f. n.) i sådant fall skall vara representerade finns icke genomgående uttalad. Departementschefen kan för detta sitt grepp åberopa stöd hos vissa remissinstanser. Vi ser för vår del i detta en allvarlig risk för en ny, olycklig ansvarssplittring. Ett intimt och i vissa fall ett konkret driftsarbete då så är lämpligt med andra myndigheter framstår som en självklarhet. Enligt vår bestämda mening bör emellertid det enhetliga huvudansvaret för såväl undervisningens och sysselsättnings utformning på alla nivåer som de vårdsociala uppgifterna ligga på ett organ som specialiserat sig på uppgiften.

Med åberopande av det anförda hemställer vi,

att 4 § 1 stycket (lagen angående omsorger om psykiskt utvecklingsstörda) erhåller följande lydelse:

För vård av psykiskt utvecklingsstörda skall finnas vårdhem, specialistsjukhus, daghem för barn, sysselsättningshem och *verkstäder för skyddad sysselsättning*;

att 11 § 1 stycket erhåller följande lydelse:

För vårdhem, daghem, sysselsättningshem, inackorderingshem, elevhem och *verkstad för skyddad sysselsättning* skall finnas föreståndare;

att 13 § får följande tillägg:

Tillsyn över skyddad sysselsättning som bedrivs enligt denna lag, utövas även av arbetsmarknadsstyrelsen;

att 6 § första stycket andra punkten

(”Till sådan styrelse får utses nämnd som handhar andra landstingskommunens förvaltningsuppgifter”) *måtte utgå*;

att 6 § andra stycket erhåller följande lydelse:

Landstingskommun äger med bibehållet ansvar för undervisningen överlåta vissa uppgifter rörande särskolans förvaltning till skolstyrelsen i den kommun där särskolan är belägen;

att 16 § efter tredje stycket (”handha ledningen... stycket”) *måtte införas följande nya stycke*:

Samverka med organ till vilka, på grund av beslut enligt 6 § andra, tredje eller fjärde styckena, vissa uppgifter kan ha överförts.

Stockholm den 25 oktober 1967

Annie Wallentheim (s)

Lisa Mattson (s) Bengt Gustavsson (s) Göran Karlsson (s)